

KULTURHISTORISK BEDÖMNING STÄNGSLAN

Pesarby 2:107-112, Pesarby 2:129, Tobo 1:57-58

Bedömning i sammanfattning

Kommunantikvarien bedömer att:

- Byggnaderna har ett stort kulturhistoriskt värde
- Det finns en hotbild mot detta byggnaderna
- Det finns stor anledning att skydda byggnaderna i detaljplan
- Byggnaderna är idag planstridiga vilket är ytterligare anledning att ändra detaljplanen

Historik

I anslutning till gamla järnvägsstationen anlades 1889 Tobo Hyfleri & Snickerifabrik. Där tillverkades bl a monteringsfärdiga hus, möbler och inredningar som såldes både inom landet och på export. Fabriken blev kortvarig och lades ned redan 1901.

För snickerifabrikens anställda och för lantarbetarna uppfördes bostadslängor i området Stängslan på 1890-talet. Det blev åtta flerbostadshus i 1½ våning omgivna av trädgårdar.

Bakom bostadshusen ligger uthus, vilka tidigare har inrymt tvättstugor, avträden och stior för hushållsgrisen. Dessa bedöms vara ungefär samtida med bostadshusen.

(faktauppgifter tagna huvudsakligen ur Tierps kommuns kulturmiljöprogram, *Tierp tar tillvara*)

Beskrivning

Bostadshusen är byggda av slaggtegel och är idag putsade i ockragult med slätputsade vita knutar och våningsband. Fortfarande på 1970-talet finns dock bilder som visar byggnaderna oputsade. (se bilder nedan)

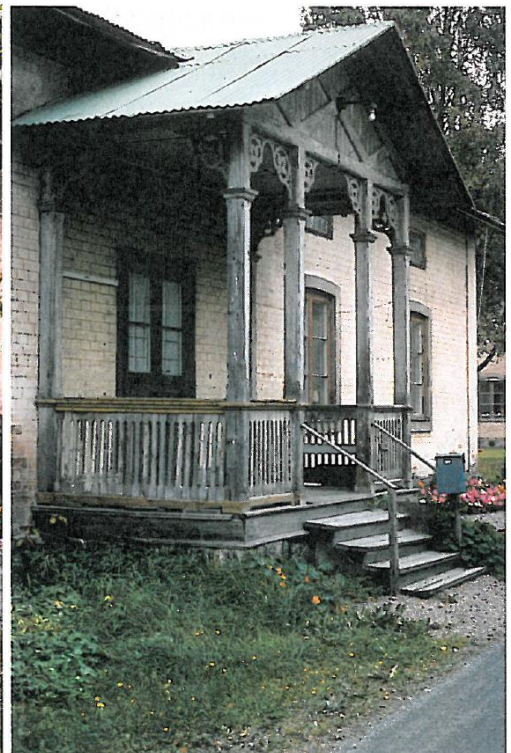
De öppna farstukvistarna har vitmålade lövsågerier tillverkade på snickerifabriken. Vissa av husen har också mindre och enklare farstukvistar, i dagsläget har inte alla byggnaderna farstukvist med snickarglädje.

Stängslan 1973. foto: Ola Ehn (DLA685)

Stängslan 1973. Foto: Ola Ehn (DLA2153)

Stängslan 1973. Foto: Ola Ehn (DLA684)

Skolvägen 4, Pesarby 2:111, östfasad.

Skolvägen 4, Pesarby 2:111, västfasad.

Skolvägen 12, Pesarby 2:107, västfasad.

Uthusen består av tre delar, en högre och en lägre del som är putsade, samt en del i trä som är rödmålad.

Uthus, Pesarby 2:129

Bedömning

Bostadshusen är inte helt lika, men har tillräckligt mycket gemensamma karaktärsdrag för att bilda en väl sammanhållen enhet. Även uthusen är en viktig del av denna enhet.

Huvudbyggnaderna har genomgått vissa förändringar under åren, de har blivit putsade och stora takkupor har byggts på vissa av husen. Inte alla husen har sina farstukvistar med lövsågerier kvar. Det gör dock inte att de saknar bevarandevärde.

Byggnaderna har under lång tid varit eftersatta i underhållet. Det bedöms finnas risk för åtgärder som skadar byggnadernas och områdets värde. Ett flertal ärenden om olovlig byggnation och dålig inomhusmiljö under senare år talar för att detta är en hotad kulturmiljö.

Kulturhistoriskt värde är ett samlingsbegrepp för ett antal olika delvärden. Byggnaderna har en koppling till ortens historia genom snickerifabriken. Så förutom ett identitetsvärde och estetiskt och arkitekturhistoriskt värde finns även ett viktigt samhällshistoriskt värde.

Utan särskilda skydds- och varsamhetsbestämmelser har kommunen svårt att agera kraftfullt för att förhindra att miljön förvanskas ytterligare.

Planändring

Nu gällande detaljplan 301 från år 1956 innebär inget skydd för de aktuella byggnaderna. Det gör det svårt för kommunen att förhindra förändringar i området som förvanskar kulturvärdena, vilket skulle vara mycket olyckligt för den historiska identiteten i Tobo.

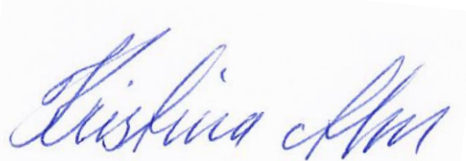
Uthusen ligger på en separat fastighet, Pesarby 2:129, som också är planlagd för bostadshus. Att riva uthusen för att bygga nya hus där innebär en stor förlust för helheten i den värdefulla kulturmiljön, men med gällande plan är det ett sannolikt scenario.

Dessutom är hela området planlagt för byggnader i max 1 våning med inredd vind, de befintliga huvudbyggnaderna är formellt sett tvåvåningsbyggnader. Byggnaderna får inte heller inrymma mer än 2 bostäder. De befintliga byggnaderna är flerbostadshus varav de flesta innehåller runt 4 bostäder. Byggnaderna är alltså planstridiga på flera sätt, vilket innebär ett hinder för utveckling av området. T ex har bygglov för att inreda ytterligare bostad i ett av husen nekats p g a planstridigheten.

I Tierps kommuns vision från 2015 står det: *”Hela kommunen måste utvecklas i takt med omvärlden, men också tillvarata det som är kulturellt och historiskt förankrat. I den lokala identiteten ingår starka sociala nätverk, det geografiska läget, goda kommunikationer, ett brett och omfattande föreningsliv, starka natur- och kulturvärden och närhet till allt.”*

Det är alltså viktigt att stärka och skydda de kulturvärden som finns och se den potential som finns i dessa för att skapa en attraktiv kommun. Ett led i detta arbete skulle vara att skydda de värdefulla kulturmiljöer vi har i kommunen, t ex i Stängslan i Tobo.

Bygg- och miljöenheten

Kristina Alm
Kommunantikvarie